

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2022/2023-25)

18 ARALIK (2022)

ULUSLARARASI GÖÇMENLER GÜNÜ

Her yıl dünyanın dört bir yanında pek çok insan, ekonomik koşulların, çatışmaların, hastalıkların, iklim değişikliğinin ve afetlerin çoğunlukla yıkıcı olan etkileriyle karşı karşıya kalmakta, yaşadıkları yeri terk etmek durumunda kalmaktadır.¹ Bu etkiler sonucunda ortaya çıkan yer değişimi “Göç” kavramı ile açıklanmaktadır.

Genel olarak göç, bir bireyin ikamet ettiği bir yerden başka bir yere taşınmasıdır. Demografide göç, olağan yerleşim yerinin uzun süreli veya kalıcı olarak değişmesiyle sonuçlanan bir hareket olarak tanımlanmaktadır.² Göçmen ise bu kişilere ilişkin şemsiye bir terimdir. Geçici ve kalıcı olarak yerleşim yerini değiştiren kişiler, göçmen işçiler ve kaçak göçmenler gibi yasal olarak tanımlanmış belirli gruplar ile uluslararası öğrenciler gibi statüsü veya hareket araçları yasal olarak tanımlanmamış gruplar göçmen olarak nitelendirilmektedir.³

Birleşmiş Milletler (BM) Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration, IOM); göçmenliği;

- Kişinin yasal statüsüne,
- Göçün gönüllülüğüne,
- Göçün sebeplerine,
- Kalış süresine göre değerlendirmektedir.⁴

BM Genel Kurulu 4 Aralık 2000'de, “Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme”nin 1990 yılında kabul edilmesinin yıldönümünü kutlamak ve artan göçmen sayısına dikkat çekmek için 18 Aralık tarihini Uluslararası Göçmenler Günü ilan etmiştir.⁵

BM bünyesinde çalışmakta olan IOM; 2000 yılından bu yana her iki yılda bir raporlar yayınlamaktadır. Bu raporlara göre 2020 yılında dünyada 281 milyon (%3,6) uluslararası göçmen olduğu tahmin edilmektedir. Bu sayı dünya üzerindeki her 30 kişiden birisinin uluslararası göçmen olduğu anlamına gelmektedir.^{6,7} BM kaynaklarına göre ise 2021'in sonunda; 53,2 milyonu çatışma ve şiddetten, 5,9 milyonu ise afetlerden kaynaklı olmak üzere 59,1 milyon kişi ülke içinde

¹ [İnternet] <https://www.un.org/en/observances/migrants-day> Erişim Tarihi: 13.12.2022.

² Toney, M.B., Bailey, A.K. (2014). Migration, an Overview. In: Michalos, A.C. (eds) Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-0753-5_1804.

³ [İnternet] <https://www.iom.int/who-migrant-0#:~:text=IOM%20Definition%20of%20%22Migrant%22,for%20a%20variety%20of%20reasons>. Erişim Tarihi: 13.12.2022.

⁴ [İnternet] <https://www.un.org/en/global-issues/migration> Erişim Tarihi: 13.12.2022.

⁵ [İnternet] <https://sdg.iisd.org/events/international-migrants-day-2022/> Erişim: 13.12.2022.

⁶ [İnternet] <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022> Erişim: 13.12.2022.

⁷ [İnternet] <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/> Erişim: 13.12.2022.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2022/2023-25)

yaşadıkları yeri değiştirmek zorunda kalmıştır.¹

Çatışma ve şiddet nedeniyle gerçekleşen göçlerde; Sahra Altı Afrika, 2021 yılındaki ülke içindeki yerinden edilmelerin %80'inden fazlasını oluşturmuştur. Çatışma ve şiddet, 2021 yılında Sahra Altı Afrika'da 11,6 milyon kişinin, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da (MENA bölgesi) yaklaşık bir milyon kişinin ülke içinde göç etmek zorunda kalmasına yol açmıştır.⁸

Doğu Avrupa'da ise savaşın ilk altı ayında, 6,6 milyon Ukraynalı'nın ülkeyi terk ettiği ve 6,6 milyon Ukraynalı'nın da ülke içinde yerinden edildiği tahmin edilmektedir. Ülke nüfusunun yaklaşık üçte birini temsil eden bu sayılar Ukrayna'daki durumun dünyadaki en büyük insani krizlerden birisi olduğunu gözler önüne sermektedir.⁹

Çatışma ve şiddet nedeniyle zorla yerinden edilen kişilerin sayısı küresel çapta rekor düzeylere ulaşırken; Orta Doğu'dan Avrupa'ya uzanan jeopolitik konumu ve komşusu olan ülkelerde çatışmaların devam etmesi sebebiyle Türkiye Cumhuriyeti dünyanın en büyük göçmen nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır.^{10, 11} Türkiye Cumhuriyeti'nde ikamet eden göçmen ve mültecilerin sayısı resmi olarak 3,9 milyondur ve bunların %90'ını Geçici Koruma Statüsü ile gelen Suriye vatandaşlarını oluşturmaktadır.¹²

Türkiye Cumhuriyeti'nin göç alanındaki politikalarını düzenlemek ve etkin yönetimi sağlamak için 6458 sayılı "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" Nisan 2013'te kabul edilmiş ve Nisan 2014'te yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile ulusal sığınma sisteminin temel dayanaklarını ortaya konulmuş, Türkiye'deki yabancılara ilişkin işlemlerden ve ilgili politikaların belirlenmesinden sorumlu olan başlıca kurum olarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur.^{12, 13}

Göç, günümüzde giderek öne çıkan bir halk sağlığı sorunu olarak kendisini göstermektedir. Göç eden bireyler göç esnasında ve yeni yerleşim yerlerinde sağlığı olumsuz etkileyen koşullar ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Küresel bir olgu olarak göç, sağlığın önemli bir belirleyicisidir ve bireyleri fiziksel olarak savunmasız duruma sokmasına ek olarak zihinsel ve sosyal açıdan da dezavantajlı durumda bırakmaktadır. Göç yollarında karşılaşılan yaşamı tehdit eden risklere ek olarak; özellikle dil ve kültür bariyeri, yeni yerleşim yerinde bireyin sağlığını bütünsel olarak etkileyen pek çok probleme sebep olmaktadır. Özellikle sağlık hizmetine erişimde yaşanabilecek sorunlar, göç eden topluluklar için sağlığı tehdit eden temel konulardan biridir.^{13, 14, 15}

Göçmen sağlığının korunması ve geliştirilmesi, uluslararası organizasyonların desteği ile ev sahibi

⁸ [İnternet] <https://www.internal-displacement.org/global-report/grid2022/> Erişim: 13.12.2022.

⁹ [İnternet] https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/situation_reports/file/IOM-Ukraine-Regional-Response2022-6-Month-Special-Report.pdf Erişim: 13.12.2022.

¹⁰ [İnternet] <https://turkiye.iom.int/tr/turkiyede-goc> Erişim: 13.12.2022.

¹¹ [İnternet] <https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar> Erişim: 13.12.2022.

¹² [İnternet] <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-de-duzensiz-goc.tr.mfa> Erişim: 13.12.2022.

¹³ [İnternet] <https://www.iom.int/migration-health> Erişim: 15.12.2022.

¹⁴ Hossin, M.Z., 2020. International migration and health: it is time to go beyond conventional theoretical frameworks. BMJ Global Health 5, e001938.

¹⁵ The Lancet Infectious Diseases, 2016. Migration and health. The Lancet Infectious Diseases 16, 867.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2022/2023-25)

otoritelere düşmektedir. Sağlık hizmetlerine erişimin sağlanması için uygun ortamın oluşturulması ve erişim olanaklarının artırılması temel müdahale yöntemini oluşturmaktadır. Göçmen bireylere ev sahipliği yapan yerel otoritelerin sağlık hizmetlerini herkesi kapsayacak şekilde düzenlemesi gerekmektedir.⁷

Büyük ölçekli göçmen hareketleri pek çok ulusu ilgilendiren önemli konular olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle öngörülemeyen ve karmaşık yapısı nedeniyle, uluslararası göçün zorlukları yerel otoriteler arasında gelişmiş bir iş birliği ortamına ve sorumluluk paylaşımına duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır. Ülkemizde ve tüm dünyada etkili göç yönetim stratejilerinin oluşturulması ve olumlu sonuçların ortaya konmasını kolaylaştırabilmek adına yerel yönetimler, uluslararası kuruluşlar ve insani yardım kuruluşları birlikte çalışmalar yürütmeye çalışmaktadır.^{4, 12}